

Arany János: Toldi és Toldi estéje

Szerző dezs

Irodalom tétel

Arany
János: Toldi és
Toldi estéje

Nagyszalontán született 1817-ben. Szegény, de nagyhagyományú családban született, belső tartású. Szülei késői gyereke, mint ezek, rendkívül értelmes, de beteges. Nagyszalonta egy tipikus paraszti feudális falu, igen erősen hierarchikus, ennek a tagozódásnak alapja földbirtok. Arany ebben az erős hierarchiában halmozottan hátrányos helyzetben van, mert egyrészt szegények, másodsor pedig fizikailag gyenge, és nem képes keményen dolgozni egy kis birtokért a jövőjében, tehát vagyontalan marad, és a helye legalul van a hierarchiában - ez halmozottan hátrányos helyzet. Aranyban van feltörekvési igény, nem elégszik meg ezzel. Csak szellemi úton tud felemelkedni, ez lehetséges volt, hiszen kis korában is szinte koravén volt. Iskoláit Nagyszalontán, majd Debrecenben végezte. Egyetemet nem végzett. Ezután visszament Szalontára. Vicensótáriusként (segédjegyző) dolgozott - ez egy igen alacsony közigazgatási pozíció. 1845-ben a Kisfaludy társaság pályázatot hirdet vígeposz írására. Arany úgy gondolja, pályázik. Így születik meg 1845-ben az Elvesztett Alkotmány, ezzel pályadíjat nyert. De akkor Arany csak nagyon nehezen lehet író. Arany tipikusan hivatalnok alkat, nappal a hivatalban dolgozik, éjjel kénytelen írni. Egészségi állapota leromlik, a kettő egyszerre nem megy, választania kell. Arany számára a választási kényszer morális kényszerként jelenik meg - segédjegyzőként közcélt vagy költészettel öncélt. Természetesen a közszolgálat mellett dönt. Ez nagyon jellegzetes döntése. „Letéshem a lantot...” - el is hallgat. Ekkor lép be

életébe Petőfi. 1845-ben megjelenik a János vitéz. Erősen hat Aranyra, de nem a Toldira. Arany azt érti meg a János vitézből, hogy a kérdése volt rossz, és a költészet is közszolgálat. Ezért fontos a János vitéz, feloldja a dilemmáját, újra felveszi a lantot, 1846-ban ezért született meg a Toldi.

A Toldi. 1846-ban jelenik meg a Kisfaludy társaság felhívása: „Készíttessék költői beszéd...”. Témaajánlatokat tettek, de nem szabták meg a pontos történelmi témákat, pl. Mátyás, Kinizsi, Toldi. Arany fantáziáját Toldi ragadta meg, mert Nagyszalonta régen Toldi birtok volt, a Csonka tornyot a néphiedelem a Toldi vár romjainak tartotta, de ez nem igaz. A műnek előzménye is volt, Ilosvai Selymes Péter Szép história - a Toldi elé mottónak veszi a részeit.

A János vitézzel összehasonlítva. A János vitéz a magyar népmesekincs tradíciójában gyökerezik, de forrásai közé tartoznak a középkori szép históriák is. A Toldi egy nemesi szép históriában, kisebb mértékben a néphagyományokban gyökerezik. Kukorica János tipikus népmesei hős, szegény és árva (halmozottan hátrányos helyzet), mégis győz - nemesi mozzanat nincs a figura meghatározásában. Toldi Miklós nemesember, a magyar nemesség elitjéből került ki. Ez alapvető különbség Kukorica Jancsihoz képest.

Toldi nagyon erős nemesi öntudattal is rendelkezett, Kukorica Jancsi pedig büszke arra, hogy paraszt, Toldi indulatosan elutasítja, hogy ő paraszt. De mégis dolgozott, parasztszerűen volt öltözve. Toldi belül nemesi, kifelé paraszti a megjelenése. Itt egy kicsit összetett, a kettő keveréke. A magyar nemzet egészét alapvetően nemesek és parasztok alkották. Toldi nemes volt belül, paraszt kívül, míg Kukorica Jancsi népi hős. Arany a Toldiban modellálja azt, hogy a magyar társadalom 2 nagy alkotóeleme (amely általában harcolni szokott egymás ellen)

összebékíthető, ennek szintetizálódását írja meg. Arany egy nagyobb léptékű koncepciót képzel el, de ez illuzórikus.

TOLDI

paraszti
nemesi

Bence
György
(megtettesítő szereplők)

+

-

A Toldit körülvevő társadalomban nem szintetizálódik a két elem, hanem értékek mellett polarizálódik, a paraszti szerep pozitív, a nemesi szerep negatív.

A

Toldi és a Toldi estéje. 1846-ban írja meg Arany a Toldit, nemcsak elnyeri a díjat, hanem Petőfi barátságát is lenyeri. 1848 februárjában, a szabadságharc kitörése

előtt jelenik meg a Toldi estéje, a trilógia vége (közepét később írja meg). A

Toldi estéje alapvetően különbözik a Tolditól a szemlélet, a világnézet szintjén. A Toldi estéje sokkal pesszimistább, szkeptikusabb mű. Mikor a mű megszületik, a magyar társadalom nagyon optimista, hinni tudó korszakát éli, tehát

nincs szinkronban Arany a társadalommal. A fegyverletétel után a társadalom egy nagyon pesszimista hangulatba csap át 1849 után.

Arany egy fázissal megelőzte a társadalmat, már 1848-ban gyötrik azok a kétségeket, amik a társadalmat csak Világos után.

A művek között sok párhuzamos mozzanat is van, itt látszik a két mű közötti különbség.

I.

Alapszituáció, kiinduló helyzet. Mindkét mű Nagyfaluban indul, mindegyikben kezdetben csinál valamit. De az első műben

fiatal, ereje teljében van, a másikban öreg, élete végén

jár. A Toldiban nyár

van, a másikban késő ősz, kora tél. A

Toldiban tevékeny, nyüzsgő határ, a

Toldi

estéjében kihalt, elhagyott, romos falu. A

Toldiban dolgozik, az élet

szolgálatában, a másikban is dolgozik,
a halálnak, saját sírját
ássa.

Toldi időközben kegyvesztett lett, hazazavarta, mert kikelt az
olaszok ellen.

Feleslegesnek érzi magát, nem kell senkinek,
ezért akar meghalni. Ekkor érkezik
hozzá egy küldönc, levéllel,
hogyan a király visszahívja, hogy egy olaszt le
kell
győzni. Rögtön elindul.

II.

A párviadal. Toldi
számára ez most fontosabb, mint
a cseh ellen, idegen ellen - ez volt a fontos, nem volt
személyes oka
gyűlöletet érezni iránta. De a Toldi
estélyében nagyon
felértékelődik számára,
hogyan olasz, akik miatt száműzték,
tehát személyes oka is van, fontossá
vállik,
hogyan olasz. Toldi számára ez több mint
egy lovagi torna. Úgy érzi, hogy az
olaszok felforgatták a világot, és
lehetőséget kap arra, hogy a világot helyre
tegye.

A Toldiban meg akart kegyelmezni a cseh vitéznek,
ölni nem akar, csak győzni. A
Toldi estélyében nem győzni akar, hanem
ölni, ezt az olaszt meg kel ölni,
visszazökkenteni a világot.

III. A párviadal
után.

Amikor győz, mindenki ujjong, Toldi is ujjong. Toldi azt hiszi, hogy a
nép is
azért ujjong, amiért ő. De a nép nem
tulajdonít metaforikus jelentőséget ennek
a győzelemnek. Úgy érzi, legyőzte az olaszokat.
Így indul a királyi palotába.

IV. A gyilkosság. A palotában
apródok viháncolnak. Azt hallja, hogy milyen
bárdolatlan az olaszokhoz képest.
Nagyon nagy a csalódása, dühe, semmi nem
változik, a világ sem változott meg.
Csak egy olaszt győzött le. Az egyik apród meghal,
mikor odacsap. Mindkét műben
úgy válik gyilkossá, hogy
ártatlant öl meg. Arany úgy
érezte, hogy mi nagyon
indulatosak vagyunk, nem az eszünkkel gondolkodunk.

A Toldiban a gyilkosság a mű elején
történik, arról szól a mű,
hogyan teszi jóvá,
a mű a bűn
jóvátehetőségének
története. A másik ezzel fejeződik be, a
bűn bűn
marad, a bűn
jóvátehetetlenségének
története, A Toldiban egy másik embert
öl

meg, másokban
hazamegy, és a dühtől meghal.
Az indulat a Toldiban gyilkos indulat volt, a Toldi
estélyében gyilkos és
öngyilkos indulat.
V. A király. A Toldi
azzal ér véget, hogy a király Toldi
számára megnyugtató módon
elrendezi a
világot. Van egy olyan erő a
történelemben, ami erre képes,
optimista, ez
lehetséges. A Toldi estéjében minden
marad a régiben, a király nem
változtat
csak kegyelmet ad, eltűnt az az erő, ami Toldi
számára megnyugtató módon
el
tudta volna rendezni a világot

Hol az igazság?

TOLDI

às

OLASZ lovag

magyar às

idegen

magyar

érték

às idegen

érték

elavult

érték

às

modern érték

Ez

megtettesíti a haza és haladás

konfliktusát, a

reformkor dilemmáját. Ez a végső,

legnagyobb szkepszis